

Pyhäjärvi

Laaja hyvinvointikertomus 2017-2020 ja hyvinvointisuunnitelma 2019-2020

Kaupunginvaltuusto 25.2.2019 § 5

Jukka Tikkanen
Valtuuston puheenjohtaja

Ilpo Karvonen
Pöytäkirjantarkastaja

Kirsti Kinnunen
Pöytäkirjanpitäjä

Markku Liuska
Pöytäkirjantarkastaja

Sisälllys

ALKUSANAT

OSA I PÄÄTTYVÄN VALTUUSTOKAUDEN ARVIOINTI

1	Indikaattorien ja muun tiedon osoittama hyvinvointi.....	1
1.1	Kaikki ikäryhmät	1
1.2	Lapset, varhaisnuoret ja lapsiperheet.....	6
1.3	Nuoret ja nuoret aikuiset.....	6
1.4	Työikäiset	6
1.5	Ikäihmiset	6
2	Hyvinvointitiedon ja tehtyjen toimenpiteiden arviointi.....	7
2.1	Yhteenvedo havainnoista.....	7
2.1.1	Lapset ja lapsiperheet	7
2.1.2	Nuoret	9
2.1.3	Työikäiset	10
2.1.4	Ikäihmiset	12
2.1.5	Vapaa-aikatoimi hyvinvointia ja terveyttä edistävänä tuottajana.....	13
2.1.6	Aktiiviset järjestöt ja järjestöyhteistyö	13
2.1.7	Turvallisuus	14
3	Keskeiset opit ja evästyksen päätyvältä valtuustokaudelta	15
3.1	Väestön hyvinvoinnin ja palvelujärjestelmän vahvuudet	15
3.2	Väestön hyvinvoinnin ja palvelujärjestelmän kehittämiskohteet	15
4	Kuntastrategian 2030 painopisteet.....	17
5	Hyvinvoinnin edistämistä tukevat ohjelmat ja suunnitelmat.....	18
6	Hyvinvointisuunnitelma	18
7	Kertomuksen vastuutaho ja laatijat.....	28

ALKUSANAT

Hyvinvoinnin edistäminen on kunnan perustehtävä. Kunnan on seurattava lain mukaan asukkaittensa terveyden ja hyvinvoinnin tilaa sekä siihen vaikuttavia tekijöitä. Suunnittelun ja päätöksenteon tueksi kunnan tulee valmistella kerran valtuustokaudessa laaja hyvinvointikertomus, johon kerätään tietoja asukkaiden terveydestä ja hyvinvoinnista, niihin vaikuttavista tekijöistä sekä palvelujärjestelmän kyvystä vastata näihin tarpeisiin.

Hyvinvointikertomus on keskeinen osa kaupungin strategiatyötä, toiminnan ja talouden suunnittelua, seuranta ja arviointia. Kaupunkistrategia ohjaa hyvinvoinnin näkökulmasta painopistealueita. Hyvinvointiin liittyvät konkreettiset toimenpiteet ja tavoitteet esitetään talous- ja toimintasuunnitelmissa sekä käyttösuunnitelmissa. Tavoitteena on, että hyvinvoinnin edistäminen huomioidaan myös kaikessa palvelutoiminnassa ja uudistamistyössä. Kaupungin rooli korostuu jatkossa hyvinvoinnin edistämässä sote- ja maakuntauudistuksen toteutuessa. Elinvoiman, osaamisen, sivistyksen ja kulttuurin edistäminen, elinympäristön kehittäminen sekä paikallisen osallisuuden ja demokratian edistäminen vaikuttavat kaikki myös kaupungin asukkaiden ja yhteisöjen hyvinvointiin. Nämä kaupungin tehtävät ja roolit jopa vahvistuvat. Yhteisen hyvinvointitiedon tuottaminen ja jakaminen sekä hyvinvoinnin yhteinen edistämistyö alueellisten toimijoiden kanssa on keskeistä asukkaiden ja asiakkaiden palvelujen järjestämiseksi. Hyvinvointikertomuksen valmistelusta on vastannut kunnanhallituksen nimeämä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työryhmä.

Laajassa hyvinvointikertomuksessa tarkastellaan valtuustokauden 2013–2016 (5/2017) aikana tapahtunutta väestön hyvinvoinnin kehitystä sekä ennakoitu hyvinvointiin liittyviä palvelutarpeita. Pyhäjärven uusi kuntastrategia painottuu vahvasti elinvoiman ja hyvinvoinnin edistämiseen. Hyvinvointikertomusta on valmisteltu syksyyn 2018 asti ja käyttösuunnitelmissa palvelualueet ovat tarkentaneet hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimenpiteitä liittyen hyväksytyyn kaupunkistrategiaan ja hyvinvointisuunnitelmaan.

Hyvinvointityön hyvien käytäntöjen vahvistamiseen, kuntalaisten omavastuun toteutumiseen ja uusien toimintatapojen kehittämiseen tarvitaan koko kunta: kuntalaiset yhteistyössä, työntekijät, johto ja luottamushenkilöt.

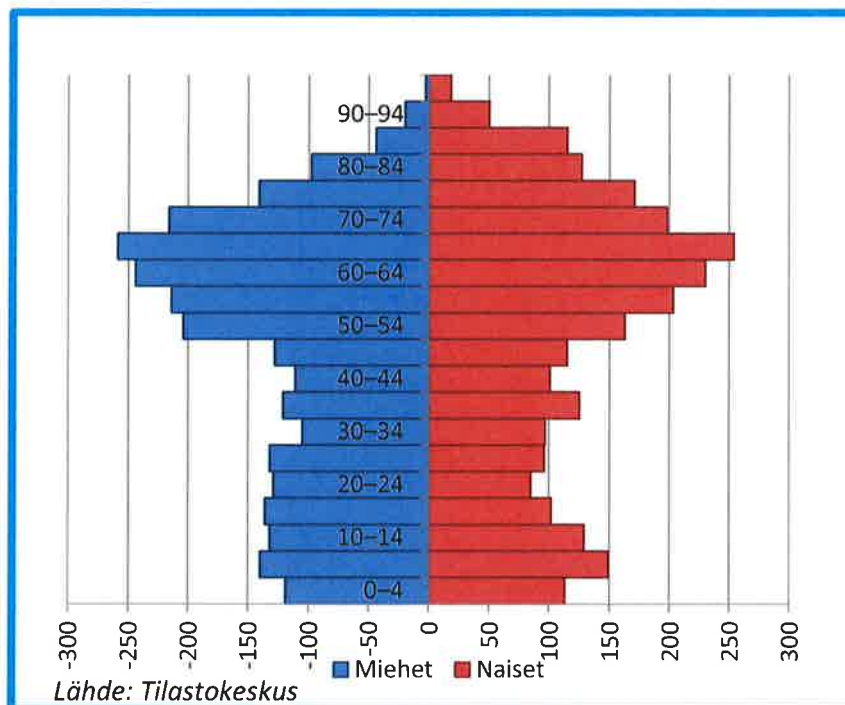
1 Indikaattorien ja muun tiedon osoittama hyvinvointi

Hyvinvointikertomus nostaa esiin pyhäjärvisen hyvinvointiin liittyviä vahvuuksia ja haasteita. Ikäystävällisen, yhteisöllisen ja elinvoimaisen kaupungin keskeinen tehtävä on huolehtia asukaidensa hyvinvoinnista. Kertomuksen valmistelussa hyödynnettiin sähköisen hyvinvointikertomuksen indikaattoripaketteja ja hyvinvointitiedon yhteenveto ja johtopäätökset ovat tämän paketoinnin mukaiset. Vertailukunniksi valittiin Haapajärvi, Kärsämäki, Reisjärvi ja Pohjois-Pohjanmaan maakunta.

1.1 Kaikki ikäryhmät

Pyhäjärven väestömäärä laskee edelleen, kaupungin väkiluku oli 5 446 vuoden 2017 alussa ja lopussa 5338. Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan väestö vähenee, vuodelle 2020 väestöennuste on 5068 ja vuodelle 2030 väestöennuste on 4505. Pyhäjärvellä väestön keski-ikä on ollut jatkuvassa nousussa ja tästä johtuen asukasluku on ollut laskussa vuodesta 1985, syntyvyyden ja muuttoliikenteen pysyessä epäedullisena väestönkasvulle kunnassa. Myös koko maassa on syntyneiden määrä pienentynyt useana peräkkäisenä vuotena. Pyhäjärvellä syntyi 53 lasta vuonna 2016 ja 41 lasta vuonna 2017.

Väestö Pyhäjärvi 31.12.2017 (Tilastokeskus)

Nettomuutto on ollut viimeisen viiden vuoden ajan negatiivinen, vuonna 2017 se oli -61 asukasta.

Taloudellinen huoltosuhte eli elatussuhte on ollut pitkään korkea, vuonna 2016 se oli 2,1. Suhdeluku kuvaa alueen väestörakennetta työllisten sekä työttömien ja työvoiman ulkopuolella olevien välisenä suhteena. Mitä suurempia arvoja suhdeluvut saavat, sitä heikompi on tilanne. Taloudellinen huoltosuhte kuvaa työttömien ja työvoiman ulkopuolella olevien suhdetta työllisiin. Väestöllinen huoltosuhte on kasvanut viimeisen kymmenen vuoden ajan, johtuen ikäihmisten kasvusta väestössä.

Huoltosuhte on 84 vuonna 2016 ja nousee ennusteen mukaan edelleen. Väestöllinen huoltosuhte ilmaisee alle 15-vuotiaiden ja 65 vuotta täyttäneiden määrän 100 työkäistä kohden. Verotulot/asukas oli vuoden 2017 lopussa 4048 euroa/asukas, mikä on hieman maan keskitason alapuolella, mutta alueen muihin kuntiin verrattuna korkea. Lainakanta on kasvanut isojen investointien myötä ja samalla kaupungin omavaraisuusaste on laskenut.

Vieraskielisten määrä on kasvussa Pyhäjärvellä ja vertailukunnissa lukuun ottamatta Reisjärveä. (Muuta kuin suomea, ruotsia tai saamea puhuvia). Asuntokuntien lukumäärä Pyhäjärven kaupungissa 31.12.2016 oli 2.659. Rivi- ja pientaloissa asuvien asuntokuntien osuus asuntokannasta oli 83,7 %. Kesämökkien lukumäärä on 1.058. Yksinhuoltaperheiden osuus lapsiperheistä on kasvanut vuosi vuodelta vuoteen 2014 asti, jolloin se oli 22,1 %. Trendi on laskeva tämän jälkeen mutta on silti vertailukuntien korkein 19,4 prosenttia vuonna 2016. Pyhäjärvisien terveydentila on keskimäärin huonompi verrattuna muihin Pohjois-Pohjanmaan kuntien asukkaisiin. Ikävakioidut sairastavuusindeksit (THL*ja Kela**) ovat todella korkeat. Koko Pohjois-Pohjanmaan alueen ikävakioidut sairastavuusindeksi (THL) on 21,7 % maan keskiarvoa korkeampi. Kansantauteja (diabetes, psykoosi, sydämen vajaatoiminta, astma, verenpainetauti, sepelvaltimotauti) esiintyy merkittävästi keskiarvoa enemmän. Vaikka moni pyhäjärvinen voi hyvin, kasaantuu terveyteen ja elinoloihin liittyviä ongelmia. Haasteena onkin väestön terveyserojen kasvaminen väestö- ja ikäryhmien kesken.

*THL:n sairastavuusindeksi, ikävakioidut Pyhäjärvi (THL, Sotkanet)

Vuosi	2012	2013	2014	2015
Pohjois-Pohjanmaa	129,4	128,2	125,2	121,7
Haapajärvi	152	152,5	152,9	151,6
Kärsämäki	145,7	160,5	160,5	152,7
Pyhäjärvi	167,5	166,2	166,6	159,4
Reisjärvi	145,4	147,2	144,3	127,5

THL:n sairastavuusindeksi kuvaa suomalaisten kuntien ja alueiden väestön sairastavuutta suhteessa koko maan tasoon. Indeksissä on otettu huomioon seitsemän eri sairausryhmää ja neljä eri painotusnäkökulmaa. Indeksissä sisältyvät sairausryhmät ovat syöpä, sepelvaltimotauti, aivoverisuonisairaudet, tuki- ja liikuntaelinsairaudet, mielenterveyden ongelmat, tapaturmat ja dementia. Indeksissä kunkin sairausryhmän yleisyyttä painotetaan sen perusteella, mikä on ko. sairausryhmän merkitys väestön kuolleisuuden, työkyvyttömyyden, elämänlaadun ja terveydenhuollon kustannusten kannalta.

**Kelan sairastavuusindeksi, ikävakioitu (THL, Sotkanet).

Vuosi	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Pohjois-Pohjanmaa						113,2
Haapajärvi	130,8	130	134,3	135,2	133,2	127,3
Kärsämäki	145,5	142	139,8	136,6	133,6	135,8
Pyhäjärvi	140,4	142,9	144,5	140,4	141,7	139,3
Reisjärvi	130,1	131,5	129,3	130,9	124,1	126,3

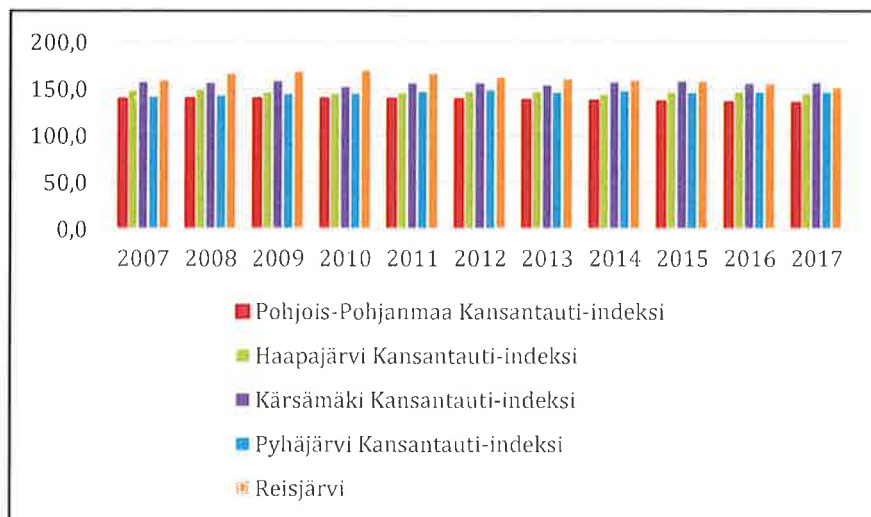
Kelan sairastavuusindeksi on rekisteritietojen avulla laskettu indeksiluku, joka kertoo, miten tervettä tai sairasta väestö on suhteessa koko maan keskiarvoon (=100). Rekisterimuuttajat ovat kuolleisuus, työkyvyttömyyseläkkeellä olevien osuus työikäisistä ja kolmantena erityiskorvattaviin lääkkeisiin, rajoitetusti peruskorvattaviin lääkkeisiin tai ruokavaliokorvauksiin oikeutettujen osuus väestöstä.

Terveyspuntarin kansantaudit *, vakioitu Pyhäjärvi (Kela)

	Aika									
	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008
Kansantauti										
Diabetes	123,5	122,6	124,5	122,2	122,2	125,3	123,2	123,6	118,1	113,8
Psykoosit	166,0	165,1	167,7	168,8	168,3	170,6	170,2	156,6	156,7	155,9
Sydämen vajaatoiminta	175,1	173,4	170,6	178,5	173,1	185,4	193,2	189,4	200,9	204,5
Nivelreuma	107,5	107,3	107,0	109,2	107,7	108,4	105,5	114,1	117,1	120,3
Astma	168,4	170,4	170,2	175,2	173,8	171,2	161,8	153,9	142,7	134,1
Verenpainetauti	142,2	142,5	142,4	143,8	145,0	143,1	143,6	142,4	140,7	140,0
Sepelvaltimotauti	137,6	139,2	135,2	134,1	131,8	131,8	129,3	130,9	132,0	129,8
Kansantauti-indeksi	145,8	145,8	145,4	147,4	146,0	148,0	146,7	144,4	144,0	142,6

*Kelan rekisteritietojen avulla laskettu indeksilukuja, jotka kertovat, kuinka yleisiä niin sanottujen kansantautien erityiskorvausoikeudet ovat suhteessa koko maan keskiarvoon (= 100). Laskennassa käytetään vuoden lopun väestötietoja sekä tietoa erityiskorvausoikeuksien voimassaolosta vuoden lopussa.

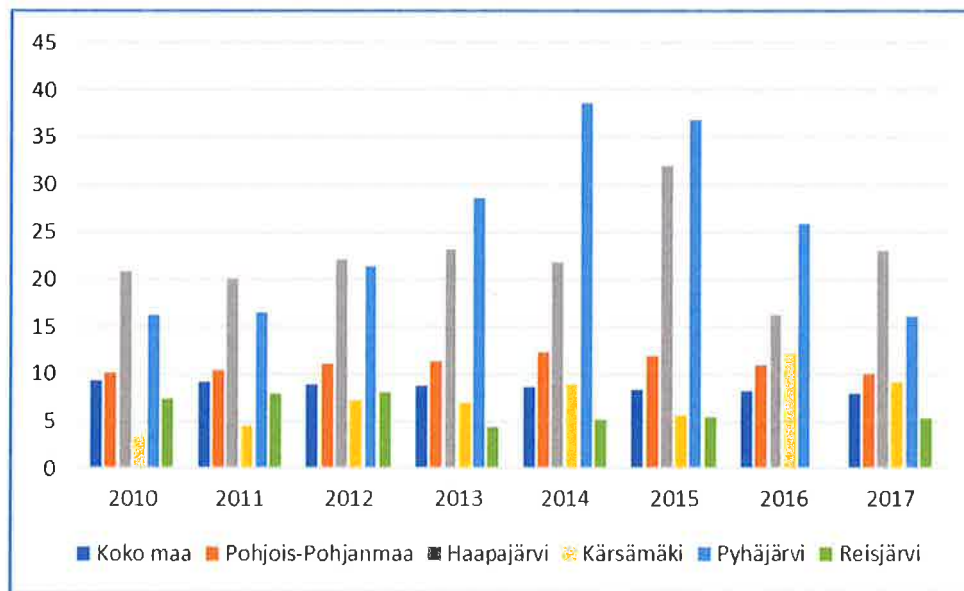
Kansantautien kokonaisindeksi 145,8 on pysynyt korkeana viimeisen kymmenen vuoden ajan. Pohjois-Pohjanmaan vastaava indeksi on 134,8. Vertailukunnista Kärsämäen ja Reisjärven indeksit ovat Pyhäjärveä korkeammat ja Haapajärvellä hieman matalampi 144,7 vuoden 2017 tilanteessa.

Monet pitkäaikaissairaudet olisivat ehkäistävissä terveillä elintavoilla kuten terveellisellä ravinnolla ja liikunnalla. Ravinnon ja liikunnan mahdollisuudet tautien ehkäisyssä koskevat erityisesti sydän- ja verisuonisairauksia, diabetestä, useita syöpätauteja sekä tuki- ja liikuntaelinsairauksia. WHO:n arvon mukaan jopa 90 % tyypin 2 diabeteksestä olisi ehkäistävissä riittäväällä fyysisellä aktiivisuudella ja terveellisellä ravinnolla. THL:n mukaan diabeteksen hoidon aiheuttama kustannustaakka on lähes kaksinkertaistunut 10 vuodessa ja oli jo vuonna 2007 noin 833 milj.euroa. Diabeteksestä aiheutuvat lisäsairaudet kasvattavat lisäkustannukset 4,5 kertaiseksi. Diabeteksen hoito ilman lisäsairauksia aiheuttaa kuluja noin 1300 € vuodessa ja hoito lisäsairauksin 5 700 euroa vuodessa (<https://thl.fi/fi/web/kansantaudit/diabetes/diabeteksen-kustannukset>).

Päihdeasiakkaiden kasvava trendi avohuollossa on huolestuttava, mutta viimeisen kahden vuoden aikana tilanne näyttää tilastojen valossa parantuvan. Päihdeasiakkaiden hoitoa tapahtuu vastaanotoilla, työterveyshuollossa, mielenvireyskeskuksessa ja sosiaalitoimissa. Päihdepalvelujen kysyntä ja tuottaminen Selänteen palveluna, mm. opioidikorvaushoidot, on viime vuosina huomattavasti lisääntynyt. Tässä on huomioon otettavaa, että kaikkia haitallisesti päihteitä käyttäviä ei saada tunnistettua ja osa näistä käyttäjistä eivät halua hoitoa tai asiakkuutta.

Päihdehuollon avopalveluissa asiakkaita / 1 000 asukasta (THL, Sotkanet)

Pyhäjärvellä koulutustaso on nousemassa vähitellen, joka kuvaa nuorten myönteisempää suhtautumista koulutukseen. Koulutustasomittain ilmaisee väestön koulutustason, joka on mitattu laskeamalla perusasteen jälkeen suoritettua korkeimman koulutuksen keskimääräinen pituus henkeä kohden. Pyhäjärviset ovat opiskelleet keskimäärin 2,6 vuotta peruskoulun jälkeen. Koulutustaso tällä

hetkellä on selvästi Pohjois-Pohjanmaan maakuntaa alhaisempi. Koulutus ja työllisyys vaikuttavat merkittävästi asukkaiden sosioekonomiseen asemaan.

Koulutustasomittain (THL, Sotkanet)

Vuosi	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Pohjois-Pohjanmaa	340	344	349	355	360	363	368
Haapajärvi	261	264	270	274	281	283	288
Kärsämäki	234	237	242	247	250	252	254
Pyhäjärvi	241	244	249	256	259	261	266
Reisjärvi	245	252	254	260	264	266	271

Terveyden edistämisen aktiivisuutta seurataan kuntajohdossa, perusterveydenhuollossa, liikunta-toimessa, perusopetuksessa, lukiokoulutuksessa ja ammatillisessa koulutuksessa joka toinen vuosi THL:n toimesta kansallisesti. TEA viisarin -pistemäärillä voidaan arvioida aktiivisuutta. Liikunta-toimen aktiivisuus on Pyhäjärvellä hyvällä tasolla. Perusterveydenhuolto on arvioitu Ppky Selänteen toimesta THL:lle ja pistemäärä 65 on lähellä koko maan tasoa. Hyte -kertoimen prosessi indikaattorit tulevat kuntajohdosta, perusopetuksesta ja liikunnasta. Nämä indikaattorit vaikuttavat suunniteltuun valtiosuuden lisäosaan kunnille vuodesta 2021 alkaen.

Pisteet	Koko maa	Pyhäjärvi
Terveydenedistämisen aktiivisuus	70	65
Kuntajohto	79	56
Perusopetus	67	61
Lukiokoulutus	70	..
Ammatillinen koulutus	67	..
Liikunta	73	77
Perusterveydenhuolto	66	65

TEA -viisarin pisteet v. 2017 kuntajohdosta

TEA -viisarin pisteet v. 2017 (THL)	Koko maa	Pohjois-Pohjanmaa	Pyhäjärvi
Kuntajohto	79	80	56
Sitoutuminen	77	76	50
Johtaminen	75	77	58
Seuranta ja tarveanalyysi	85	90	50
Osallisuus	78	79	67

1.2 Lapset, varhaisnuoret ja lapsiperheet

- Kouluterveyskyselyn mukaan yläkoulun ja lukion oppilaiden hyvinvointi parantunut, eikä poikkeaa verrokkikunnista oleellisesti
- Lasten ja varhaisnuorten mahdollisuudet saada terveys- ja oppilashuollon palveluja ovat hyvät
- Lasten suun terveydentila on kohtalaisen hyvä ja alakoululaisten ylipainoisten osuus on vähäinen.

1.3 Nuoret ja nuoret aikuiset

- Koulutuksen ulkopuolelle jääneiden määrä on verrokkikuntaa suurempi.
- Nuorisotyöttömyys aiheuttaa nuorten syrjäytymisvaaran.
- Toimeentulotukea saavien määrä kasvanut
- Omaan elämäänsä tyytyväisyys on lukiolaisilla hyvä ja yli puolet kokevat olevansa tärkeä osa kouluyhteisöä

1.4 Työkäiset

- Työkyvyttömyyseläkkeellä olevien määrä on hieman laskenut verrattuna viime vuosiin. Kuitenkin Pohjois-Pohjanmaahan ja koko maan tilanteeseen verrattuna luku on korkea.
- Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavien määrä on korkeampi kuin vertailukunnissa.
- Työttömien työnhakijoiden määrä laski vuonna 2017 alle 12,1 %: iin. Kaikkiaan työttömiä työnhakijoita oli noin 200 henkilöä. Työttömyysaste oli hieman Pohjois-Pohjanmaan kuntien keskiarvon alapuolella

1.5 Ikäihmiset

- Ikäihmisten palveluntarve on korkea. 75- vuotta täyttäneiden osuus on korkein koko maakunnassa. Toisaalta yhä suurempi osa ikääntyneistä on aiempaa terveempiä ja toimintakykyisempiä.
- Ikääntyneistä asuu valtaosa omassa kodissa, mutta kotiin tuotavien palvelujen, esteettömien lähipalvelujen äärellä olevien asumisjärjestelyjen tarve kasvaa. Ikäihmisten määrä ja elinajanodote kasvaa jolloin sairastavuus tulee lisääntymään.
- Ikäihmisten palveluissa on kokonaisvaltainen palvelurakenne

2 Hyvinvointitiedon ja tehtyjen toimenpiteiden arviointi

2.1 Yhteenveto havainnoista

2.1.1 *Lapset ja lapsiperheet*

Varhaiskasvatuksen palveluihin osallistui vuonna 2017 45,9 % koko ikäluokasta. Huomioitavaa on, että Selänteen tarjoaman avoimen varhaiskasvatuksen kautta ohjatussa toiminnassa on osa lapsista. Lisäksi on huomioitava, että Pyhäjärven kaupunki maksaa lasten kotihoidon kuntalisää, mikä pienentää jonkin verran varhaiskasvatustalouden käyttöä. Varhaiskasvatusta on tarjottu kahdessa päiväkodissa, ryhmäperhepäiväkodissa ja kotona tapahtuvassa perhepäivähoidossa. Päiväkoti Hoi-jakan valmistumisen myötä päiväkodissa tapahtuvan varhaiskasvatuksen osuus on kasvanut oleelli-sesti

Uudet varhaiskasvatussuunnitelmat on otettu käyttöön vuonna 2017 ja sen mukaisesti kodin ja varhaiskasvatuksen yhteistyötä on kehitetty edelleen VASU-keskusteluissa. Vuoden 2017 lopussa otettiin käyttöön uusi sähköinen palvelunohjausjärjestelmä. Samassa yhteydessä siirryttiin laskutusjärjestelmässä hoitoaikaperusteeseen. Perusopetuksen oppilaiden hyvinvoinnista saatiin tuoretta tietoa vuoden 2017 THL:n kouluterveyskyselystä sekä opetushallituksen MOVE-testien tuloksista.

Kouluterveyskysely tehtiin alakouluilla 4.- ja 5.luokkalaisille sekä yläkoulussa 8.- ja 9.-luokkalaisille. Seuraavassa lyhyt yhteenveto tuloksista verrattuna valtakunnan keskitasoon:

- alakoulujen oppilaista 52,6 % kokee olevansa erittäin tyytyväisiä elämäänsä ja 88,8 % vähintään tyytyväisiä (valtakunnan ka 53,6 % ja 90,2 %). Yläkoulussa erittäin tyytyväisiä 33,8 % ja tyytyväisiä 78,4 % (valtakunnan ka 28,3 % ja 75,1 %)
- viettää aikaa harrastuksen parissa vähintään kerran viikossa alakoulun oppilaat 81,6 % (valtakunnan ka 83,3 %), yläkoulun oppilaat 95,9 % (89,3 %)
- kokee terveydentilansa keskimääräisesti tai huonoksi alakoulun oppilaat 9,0 % (7,0 %), yläkoulun oppilaat 17,8% (18,8%)
- käyttänyt tupakkatuotteita vähintään kerran alakoulu 7,8% (5,5%), yläkoulun oppilas tupakoi päivittäin 9,2% (6,7%). Raittiiden osuus yläkoulussa 68,4% (61,7%)
- pitää koulunkäynnistä alakoulun oppilaat 71,6% (82,4%) yläkoulu 77,6% (59,8%)
- ei ole kiusattu lainkaan kouluvuoden aikana alakoulun oppilaat 62,6 % (65,4%), yläkoulun oppilaat 86,8% (74,8%)

Kokonaisuutena kouluterveyskyselyn mukaan yläkoulun oppilaiden tulokset olivat selkeästi maan keskiarvoa paremmat ja alakoulujen hieman keskiarvoa heikommat. Alakoulujen osalta oli liian paljon eroja koulujen välillä tuloksissa kunnan sisällä. Yläkoulun uutena tukitoimenpiteenä aloitettiin keväällä 2018 kokeiluna Jopo-luokan (Joustava perusopetus) toiminta. Alakouluille on perustettu kaksi koko alakouluja palvelevaa pienryhmää. Lasten ja nuorten asioita on edistetty moniammatillisissa työryhmissä kuten nuorten ohjaus- ja palveluverkosto ja LAPE-ryhmä. Pyhäjärvellä toteutetaan Lapset puheeksi-työmenetelmää kodin ja koulun yhteistyövälineenä. Kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten määrässä ja lastensuojelun avohuollon tukitoimenpiteissä olevien lasten määrä on laskenut.

Kaupungin omana palveluna oppilashuollossa on koulupsykologin, koulukuraattorin (päävastuu yläkoulu) ja perhetyöntekijän, joka on samalla vastaava kuraattori (päävastuu alakoulut ja oppimiskykytestauksen koordinointi) työpanokset. Peruspalvelukuntayhtymä Selänne järjestää kouluterveyspalvelut. Molemmilla kuraattoreilla on vuosittain keskimäärin 60 - 80 henkilökohtaista asiakkuutta oppilaiden kanssa ja saman verran kuraattoreiden yhteisiä asiakkaita.

Taulukot kouluterveydenhuollon kyselyn tuloksista (THL, Sotkanet). Kyselyt toteutetaan joka toinen vuosi. Tuloksia ei ole käytettävissä vuodelta 2015 kunnittain. Seuraavat kolme indikaattoria kuuluvat ns. Hyte -kertoimen tulosindikaattoreihin, jotka vaikuttavat suunniteltuun lisäosaan valtiosuudessa. Ylipainoisten osuus 33,8 % 8 - 9 luokan oppilaista on merkittävä ikäryhmässä. Trendi on ollut nouseva koko maassa, mutta erityisesti se näkyy Pyhäjärvellä.

Ylipaino, % 8. ja 9. luokan oppilaista

Vuosi	2013	2015	2017
Koko maa	16,4	15,7	18,9
Pohjois-Pohjanmaa	14,5		16,7
Pyhäjärvi	13,5		33,8

Kouluterveydenhuollossa kasvua mittaavat käyrät ovat uusiutuneet. Niissä ylipainoiseksi nyt luokitellaan aiempaa herkemmin ja toisaalta alipainoiseksi harvemmin. Tämä selittää pieneltä osalta Pyhäjärven tilannetta siten, että urheilevat, lihaksikkaat pojat, jotka pelaavat esim. jääkiekkoa ja kuntoilevat paljon, luokituvat helposti ylipainoiksi. Oppilaat ovat itse saaneet ilmoittaa pituutensa ja painonsa kyselyssä. Yläkoulun tyttöjen kohdalla erillisiä vastauksia ei näy tuloksissa lainkaan ja poikien tulos on yksistään vielä korkeampi kuin tyttöjen ja poikien ylipaino % yhteensä. Pojilla on enemmän ylipainoa kuin tytöillä. Myös vuosittaiset erot ovat suuret ikäluokissa harrastamisen ja

liikkumisen suhteen, mikä vaikuttaa myös välillisesti mielialoihin ja aktiivisuuden kautta painasioihinkin.

Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, % 8. ja 9. luokan oppilaista

Vuosi	2013	2015	2017
Koko maa	15,9	16,2	18,8
Pohjois-Pohjanmaa	16,3		18
Pyhäjärvi	22		17,3

Tupakoi päivittäin, % 8. ja 9. luokan oppilaista

Vuosi	2013	2015	2017
Koko maa	13,2	8,9	6,9
Pohjois-Pohjanmaa	15,3		7,4
Pyhäjärvi	16,4		9,2

2.1.2 Nuoret

Perusopetuksen jälkeistä toisen asteen koulutusta kaupungissa tarjotaan lukiossa. Noin 50 % perusopetuksen päättäneistä nuorista jatkaa opintojansa Pyhäjärven lukiossa. Pyhäjärvi ostaa Etsivän nuorisotyön palvelut Jokilaakson Nuorten Tuki ry:ltä. Etsivä Nuorisotyö työskentelee keskimäärin noin 40 nuoren kanssa ja ohjaa nuoria yhteiskunnan tarjoamiin palveluihin tai jatkokoulutukseen. Työtalo NAMO:n toiminnassa on vaihtelevasti noin 20 nuorta. Koululaisten ja nuorten kesätyötä on tuettu kesätyösetelillä.

Lukion kouluterveyskyselyn 2017 tuloksista tiivistelmä

	Pyhäjärvi	Koko maa
Omaan elämään tyytyväisyys	76,9 %	73,5 %
Kokee olevansa tärkeä osa kouluyhteisöä	56,9 %	57,4 %
Kunnassa kiinnostavaa vapaa-ajan toimintaa	34,5 %	28,5 %
Harrastaa ohjattua liikuntaa viikoittain	26,9 %	45,6 %
Kokee terveydentilansa huonoksi tai keskinkertaiseksi	25,0 %	19,7 %
Tuntee ahdistuneisuutta	9,6 %	12,7 %
Ei syö koululounasta päivittäin	15,4 %	23,1 %
Ylipainoisuus	23,5 %	15,6 %
Tupakoi päivittäin	13,5 %	3,4 %
Raittius	36,5, %	35,1 %
Kokeillut joskus huumeita	11,5 %	11,6 %
Kokee saavansa apua kouluterveydenhoidosta	95,5 %	90,0%

Kouluruokailulla on tuettu lasten ja nuorten tervettä kasvua ja kehitystä. Oppilaille on annettu mahdollisuus osallistua kouluruokailun suunnitteluun ja toteuttamiseen, mikä on tukenut osallisuutta ja yhteisöllisyyttä. Kouluruokailun järjestämisessä tarvitaan yhteistyötä koulun ja ruokailusta vastaavan henkilöstön kesken. Yhteistyössä oppilaan, huoltajan ja kouluterveydenhuollon henkilöstön kanssa sovitaan tukitoimista ja seurannasta oppilaan yksilöllisissä ravitsemukseen sekä terveyden tai sairauden hoitoon liittyvissä tarpeissa.

Seuraavat kaksi indikaattoria kuuluvat hyte -kertoimen tulosindikaattoreihin:

Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17 - 24-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä (THL)

Vuosi	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Koko maa	10,8	9,4	8,6	8,3	8,3	
Pohjois-Pohjanmaa	9,1	7,7	6,8	6,9	6,7	
Haapajärvi	7,4	6,6	5,6	7	6,5	
Pyhäjärvi	9,7	9,7	9,6	9,8	9,7	
Reisjärvi	11,9	7,5	7,4	7,3	6,8	

Nuorisotyöttömät, % 18 - 24-vuotiaasta työvoimasta (THL, Sotkanet)

Vuosi	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Koko maa	12	14,4	15,9	17,4	17,3	14,4
Pohjois-Pohjanmaa	17,2	21	22	23,5	22,8	19,6
Haapajärvi	15,7	15,5	19,4	18,6	18,9	13,1
Pyhäjärvi	18,9	16	16,2	19,6	17	15,4
Reisjärvi	6	6,8	12,1	12,9	15,2	11,5

2.1.3 Työikäiset

Pyhäjärven työikäisten 25-64 -vuotiaiden pitkäaikaista sairautta sairastavien ja erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettujen asiakkaiden osuus on suurempi kuin muissa vertailukunnissa, Pohjois-Pohjanmaalla ja koko maassa keskimäärin. Tämä ei tarkoita välttämättä vielä sairastavuuden kasvua, vaan esim. tehostunutta diagnoosia, tehokkaampaa hoitoa ja uusia lääkehoitomuotoja. Sairasvakuutuslain mukaista sairaspäivärahaa saaneiden osuus 25-64-vuotiaista on laskeva.

Pyhäjärvellä työkyvyttömyyseläkettä sai vuonna 2017 15,9 % 25-64 -vuotiaista, joka on vertailukuntia ja Pohjois-Pohjanmaata korkeampi. Koko maan osuus 6,9 %. Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkkeelle jäävien osuus on Pyhäjärvellä 7,1%, Pohjois-Pohjanmaalla 4,4% ja koko maassa 3,6%.

Alkoholin liikkakäyttöön saatavaa tilastotietoa ei ole käytettävissä pyhäjärvisien työikäisten osalta. Tutkimustietoon perustuu, että alkoholin liikkakäyttö on merkittävä terveysriski. Lisäksi runsaasta alkoholin käytöstä on haittaa myös muille kuin käyttäjille itselleen. Ppky Selänteen Mielen- vireyskeskuksessa toimii työryhmä, joka suunnittelee ja toteuttaa päihde- ja mielenterveystyön en- naltaehkäisevää toimintaa. Työryhmä on tehnyt yhteistyötä kolmannen sektorin toimijoiden sekä kau- pungin työntekijöiden kanssa päihdehaittojen ehkäisyssä.

Työllisyyskoordinaattori on hoitamassa ja kehittämässä työllisyyden hoidon malleja. SUMU - hankkeen toiminta kohdistuu työelämän valmiuksien parantamiseen pitkäaikaistyöttömille.

Vaikuttavaan elintapaohjauksen koulutusta ovat saaneet Selänteen palveluksessa olevat sydän- ja di- abeteshoitajat sekä fysioterapeutit Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin hallinnoiman Vesote - hankkeen kautta.

Seuraavat kaksi indikaattoria kuuluvat hyte -kertoimen tulosindikaattoreihin:

Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25 - 64-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä
(THL,Sotkanet)

Vuosi	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Koko maa	2,1	2,2	2,3	2,4	2,4	
Pohjois-Pohjanmaa	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	
Haapajärvi	1,4	1,3	1,3	1,2	1,1	
Pyhäjärvi	1,3	1	0,9	0,9	1	
Reisjärvi			0,4	0,5	0,5	

Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25 - 64-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä (THL, Sot- kanet)

Vuosi	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Koko maa	8,3	8	7,8	7,4	7,2	6,9
Pohjois-Pohjanmaa	10,3	10,1	9,8	9,4	9,1	8,8
Haapajärvi	14,7	14,4	13,5	13,1	12,3	12,1
Pyhäjärvi	18,5	18,1	17,5	16,9	16,9	15,9
Reisjärvi	14,6	14,1	13,7	13,7	13,3	12,7

2.1.4 Ikäihmiset

65 - vuotta täyttäneiden määrä kasvaa Pyhäjärvellä vuoteen 2030 mennessä. Vuonna 2016 väestöstä oli yli 65 -vuotiaita 31,1% kun ennuste vuoteen 2030 37,9 %. Ikäihmisten kotihoidon tarve on ollut kasvava. Ppky Selänteessä vanhustalveissa kerätään RAI-järjestelmän avulla tietoa asiakkaiden toimintakyvystä ja hoidon tarpeesta. 75 -vuotta täyttäneistä pyhäjärvisistä 92 % asui kotona vuonna 2017. Kotona asumisen trendi on saatu pysymään hyvänä. Omaishoidon tukea sai 5,7 % vastaavankäisestä väestöstä yli 75 -vuotiaista. Omaishoidon tukisopimuksen tehneitä yli 65 - vuotiaita oli 61 vuonna 2017. Yksinasuvia 75 -vuotta täyttäneitä oli ikäluokasta 47,7 % vuonna 2016.

Eläkettä saavien tulotaso on maltillisessa nousussa. Keskimääräinen kokonaiseläke oli vuoden 2016 lopussa 1374 euroa kuukaudessa. Pohjois-Pohjanmaan sama summa oli 1498 euroa. Pyhäjärvellä ei ole käytettävissä kokemustietoa, miten ikäihmiset kokevat tulojensa riittävän tarpeellisiin menoihin.

Pyhäjärvi oli mukana Voimaa vanhuuteen- hankkeessa vuosina 2011-2015, jonka aikana paikkakunnalle saatiin juurrutettua ikäihmisten ulkoiluystävällisyyspalvelu. Liikuntatoimi tekee yhteistyötä kotisairaanhoidon kanssa, jonka kautta palvelua ohjataan eteenpäin. Tällä hetkellä toiminnassa on mukana noin 12 vapaaehtoista ulkoiluystävällisyyspalvelu, jotka toimivat tukena ja turvana ikäihmisten lenkkeilyillä. Voimaa vanhuuteen -hanke synnytti paikkakunnalle myös kolme vapaaehtoisten vertaisohjaajien vetämää ikäihmisten liikuntaryhmää: Voimaa vanhuudesta- virikekerho, ikäihmisten ohjattu kuntosali sekä porukkalenkkiryhmä. Järjestöyhteistyötä tehdään kokoajan uusien vapaaehtoisten työntekijöiden saamiseksi.

Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajaksot 65 vuotta täyttäneillä / 10 000 vastaavankäistä (THL, Sotkanet). Tämä indikaattori kuuluu hyte kertoimen tulosindikaattoreihin.

Vuosi	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Koko maa	362,7	348,3	345,8	329,8	347,9	334,5
Pohjois-Pohjanmaa	413,9	362,6	394,3	363,3	378,1	270,4
Haapajärvi	639,9	640,3	360,7	438,8	633,2	225,1
Pyhäjärvi	574,6	685,5	644,8	495,5	670,2	328,8
Reisjärvi	832	402,5	597,2	447,4	451,2	457,8

2.1.5 *Vapaa-aikatoimi hyvinvointia ja terveyttä edistävänä tuottajana*

Kaupungin vapaa-aikatoimi järjestää eri ikäryhmille toiminta- kulttuuri- liikunta ja nuorisotoimen tuottamina. Alle 18-vuotiaille kaupungin liikuntapaikat ovat pääosin maksuttomia. Tämä koskee myös uimahallia kahtena iltana viikossa ja kaupungin ylläpitämää kuntosalia. Liikuntapaikkojen peruskorjausta ja rakentamista jatkettiin teknisen toimesta ja liikuntapaikat ovat pääsääntöisesti hyvässä kunnossa ja tarjonta on laaja. Viimeksi kunnostetut kohteet ovat uimahalli, keskuskoulun monitoimipiha, pesäpallokenttä, latuverkoston parantaminen sekä ikäihmisten tasapainorata sairaalan yhteydessä.

Kaupungin liikuntatoimen järjestämissä 18 ryhmässä liikkui vuonna 2017 keskimäärin 250 asiakasta viikossa. Kuusi ryhmistä oli suunnattu lapsille, kuusi työikäisille, viisi ikäihmisille ja yksi erityisryhmille. Uimahallissa kävi vuodessa runsaat 31 000 uimaria. Mainittakoon, että liikuntatoimen järjestämässä uimakoulussa kävi uimakouluviikolla yli 100 lasta päivittäin. Nuorisotoimi järjestää avoimen nuorisotilan toiminnan ja vuosittain oli kävijöinä 3 800 nuorta. Lasten ja nuorten leireille, retkille ja tapahtumiin osallistui 3 800 nuorta vuonna 2017.

Kulttuuritoimi on tarjonnut kuntalaisille monipuolisesti tapahtumia ja tukenut yhdistyksiä, taiteentekijöitä ja ryhmittymiä kulttuuritapahtumien järjestämisessä. Kihu-päivät ja Suomi 100-vuotisjuhlallisuuudet olivat merkittävimmät vuoden 2017 tapahtumista. Lasten Kulttuuriviikon tapahtumiin helmikuussa osallistui 1 200 lasta. Vuoden aikana kulttuuritapahtumissa oli noin 10 500 henkilöä.

Kirjaston palvelut kaupunki on ostanut Haapajärven kaupungilta. Kirjaston lainauksia tehtiin noin 64 000 vuoden aikana, mikä on hieman normaalia vähemmän johtuen Keskuskoulun piharemontista. Jokilatvan Opiston tuottamiin kansalaisopisto-opintoihin osallistui vuoden 2017 aikana 1790 opiskelijaa ja opetusviikkoja annettiin 4 158.

2.1.6 *Aktiiviset järjestöt ja järjestöyhteistyö*

Pyhäjärvellä toimii 137 rekisteröityä järjestöä (patentti- rekisterihallitus 10/2018), joista suuri joukko toimii erittäin aktiivisesti tuottaen hyvinvointipalveluita kaikille ikäluokille. Kaupunki tekee järjestöyhteistyötä joka sektorilla. Järjestöt ovat merkittävä voimavara hyvinvoinnin ja terveydenedistämässä.

Kaupunki on tukenut järjestöjä avustusten kautta ja auttamalla puitteiden rakentamisessa toimintaan ja tapahtumiin. Järjestöavustuksia jaettiin lähes 100 000 euroa vuodessa ja lisäksi kyläyhteisöille myönnettiin 19 000 euroa. Avustusten lisäksi järjestöillä on mahdollisuus kokousta maksutta kaupungintalon kokoustiloissa sekä käyttää nuorisotiloja kerhojen ja kokoontumisten pitopaikkana. Järjestöjen kanssa tehdään myös tapahtumayhteistyötä eri tapahtumissa. Järjestöillä on mahdollisuus myös ilmoittaa kaikille avoimet tapahtumansa kaupungin tapahtumakalenteriin. Kaupunki on varannut henkilöresurssia järjestöjen tueksi. Yhteisöasiamies avustaa mm. hankesuunnitelmien laadinnassa ja haussa.

Vuonna 2017 on aloitettu yhteisohjelman työstäminen. Yhteisöohjelman tarkoitus on kehittää kuntajärjestöyhteistyötä sekä järjestöjen keskinäistä yhteistyötä. Järjestöohjelma tulee sisältämään mm. osallisuuden ja vaikutusmahdollisuuksien kehittämistä, järjestötoimijoiden osaamisen kehittämistä ja pohdintaa järjestöjen roolista työllistäjänä ja palveluiden tuottajana. Yhteisöohjelmaa on työstetty järjestökyselyn ja järjestötapaamisissa pidettyjen työpajojen kautta. Yhteisöohjelma valmistuu vuoden 2019 aikana. Kaupunki järjestää vähintään neljä järjestötapaamista vuodessa. Tapaamiset ovat kaikille järjestöille avoimia iltatapahtumia, joissa on esillä ajankohtaisia asioita, asiantuntijavierasosioita ja työryhmätyöskentelyä.

2.1.7 *Turvallisuus*

Pyhäjärven kaupunki edistää asumisen ja elämisen turvallisuutta investoimalla ympäristöön. Liikenneväylien peruskorjausta tehdään suunnitelmallisesti ja kevyenliikenteen väyliä rakennetaan soveltuvien osien ja katuvalojen uusittuun ja rakennetaan lisää. Aluesuunnittelun kautta pyritään saamaan lisää rakennettavaa ruutukaavaa, jonka toteutumisessa voidaan saada lisää mahdollisuuksia lähipalvelujen toteuttamiseen. Julkisten kiinteistöjen kunnosta pidetään huolta ja kiinteistöille laadittu kunnossapidon suunnitelmat peruskorjaustarvikkeille, jotka toteutetaan suunnitelmallisesti.

3 Keskeiset opit ja evästyksset päättävältä valtuustokaudelta

3.1 Väestön hyvinvoinnin ja palvelujärjestelmän vahvuudet

- Hyvät harrastusmahdollisuudet kaupungin ja järjestöjen yhteistyönä
- Maksuttomat/edulliset liikuntamahdollisuudet
- Kattava valokuituverkko
- Palveluverkosto on pääosin hyvä
- Uudet kiinteistöt sairaala ja uusi päiväkot
- Kulttuuri- ja kirjastopalvelut hyvät ja monipuoliset
- Harrastetoiminnan runsas tarjonta
- Monipuolinen yhdistys- ja järjestötoiminta
- Yhteistyö eri toimijoiden kanssa monipuolista
- Ennaltaehkäisevä toimintatapa
- Erityisryhmien liikunnan hyvä tarjonta
- Verotulot vielä alueellisesti korkeat
- Asuminen väljä ja viihtyisä
- Ikäihmisten korkea määrä nahdään voimavaraja
- Väestön koulutustaso on tasaisesti nousussa

3.2 Väestön hyvinvoinnin ja palvelujärjestelmän kehittämiskohteet

- Palvelujen kohdentaminen tarkemmin niitä tarvitseville
- Syrjäytymisen ennaltaehkäisemisen kohdentaminen
- Työpaikkojen lisääminen
- Uuteen soteen valmistaudutaan ja siinä on erityisen tärkeätä yhteistyö kunnan ja 3. sektorin kanssa.
- Uusien toimintamallien luominen.
- Uusien työpaikkojen kautta saatavaan elinvoimaisuuden kasvuun panostettava

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistäminen:

Jatkossa on kiinnitettävä huomiota riittäviin resursseihin, jotta matalan kynnyksen ja avohuollon palveluita pystytään tarjoamaan. Avohuolto on huomattavasti edullisempaa kuin laitoshoido ja kaikille osapuolille eniten tukea antavaa. Kouluterveyskyselyt toteutuivat keväällä 2017 myös alakouluille. Niiden tuloksia käytetään suoraan kouluterveyshuollon suunnittelussa ja toteutuksessa. Varhaisen puuttumisen toimintamalleja on edelleen kehitettävä, myös varhaiskasvatuksessa. Fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen terveyden edistämistä toteutetaan edelleen kaikilla sektoreilla. Yhteisten pelisääntöjen luominen nuorten ja kaikkien nuorten kanssa toimivien sekä vanhempien kanssa.

Työikäisten hyvinvoinnin edistäminen:

Työpaikkojen säilyttäminen/lisääminen on avainasemassa. Työterveyshuollon palvelujen ylläpitäminen laaja-alaisena ja sen kehittäminen työnantajien ja työelämän tarpeita vastaavaksi. Työllistämistä edesauttavien toimien edelleen toteuttaminen ja kehittäminen sekä työttömien terveystarkastusten jatkaminen.

Ikääntyvien hyvinvoinnin lisääminen:

Kotona asumisen tukemisen kehittäminen jatkuu. Ikäihmisten päivätoimintaa tullaan kehittämään edelleen kuntouttavaksi toiminnaksi. Päivätoimintaa järjestetään maanantaista perjantaihin. Omaishoitajien terveystarkastukset jatkuvat säännöllisinä. Kotoa kotiin prosessissa käytetään vahvasti hyväksi todettua arviointia ja arviointiyksikön/vuorohoidon palvelun laatua kehitetään toimintaympäristön ja yksilöiden tarpeita vastaavaksi. Perhehoitajakoulutuksia jatketaan uusilla kursseilla. Kotisairaaloiminnan kehittämistä ja laajentamista viedään eteenpäin jatkuvana prosessina. Saattohoidon työmenetelmiä ja toimintatapoja koulutetaan henkilöstölle. Teknologian hyödyntämistä jatketaan ja laajennetaan mahdollisuuksien mukaan. Kotihoitoa on kehitetty osana I&O-hanketta ja kehitystyö jatkuu. Liikunta- ja kulttuuripalveluja kohdennetaan ikäihmisille edelleen, he ovat aktiivisia osallistujia. Selkeästi on noussut tarve senioriasunnoille keskustaan ja asuinympäristöjen kehittäminen esteettömäksi ja viihtyisiksi.

EVA:n käyttöönotto kuntapäätöksenteossa

Ennakkovaikutusten arviointia koulutetaan edelleen ja lisätään sen käyttöä osaksi vaikuttavaa päätöksentekoa.

4 Kuntastrategian 2030 painopisteet

- 1 **Saavutettavuudesta, infrastruktuurista ja osaamisesta vetovoimaa.**
  - Saavutettavuus
  - Ainulaatuinen uusiokäyttöympäristö
  - Paikalliset kasvualat
  - Koulutus ja osaaminen
  - Ennakoiva ja muuntautumiskykyinen maankäytön suunnittelu
- 2 **Elinvoimasta ja hyvinvoinnista pitovoimaa**
  - Eri ikäryhmien hyvinvoiva elämä (Ikäystävällinen Pyhäjärvi)
  - Elinvoimaiset sivistys- ja kulttuuripalvelut
  - Viihtyisät ja monipuoliset elinympäristöt
- 3 **Kaupunkikonsernin tasapainoinen talous ja konserniyhtiöiden rooli elinvoiman edistämisessä**
  - Kaupunkikonsernin tasapainoinen talous
  - Kestävät ja vaikuttavat investoinnit
  - Tytäryhtiöt elinvoiman edistäjinä
- 4 **Alueellinen yhteistyö ja vuorovaikutus**
  - Verkostoyhteistyö ja strategiset kumppanuudet
  - Aktiivinen uusien kumppanuuksien etsintä

Elinvoimasta ja hyvinvoinnista pitovoimaa tavoitteet:

- *Hyvinvoiva kasvuyhteisö*
- *Sivistyksestä virtaa*
- *Kantokykyinen palvelutuotanto*
- *Mukaan vetävä toimintakulttuuri*
- *Luonnon hyödyntäminen hyvinvoinnin rakentamisessa*

5 Hyvinvoinnin edistämistä tukevat ohjelmat ja suunnitelmat

Pyhäjärven kaupunkistrategia 2030

Pyhäjärven kaupungin päihdeohjelma 2009

Pyhäjärven lastensuojelusuunnitelma 2009-2012,
lastensuojelusuunnitelma 2017-2020.pdf

Ppky Selänteen alueen kuntien kotouttamisohjelma 2016

Ppky Selänteen alueen kuntien kotouttamisohjelma 2012-2015

Alueellinen liikenneturvallisuussuunnitelma 2011-2014

Pyhäjärven liikenneturvallisuussuunnitelma 2012

Sisäisen turvallisuuden ohjelman alueellinen toimeenpanosuunnitelmaohjelma 2012

Pyhäjärven kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2016

Pyhäjärven kaupungin esiopetuksen opetussuunnitelma

Pyhäjärven kaupungin perusopetuksen opetussuunnitelma

Pyhäjärven hyvinvoinin ja terveyden edistämisen suunnitelma 2013-2016

Ppky Selänteen Vanhuspalveluiden suunnitelma

Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalvveluista

JokiMieli_suunnitelma_29092016_valmis.pdf

6 Hyvinvointisuunnitelma

Hyvinvointisuunnitelma on laadittu osin elinkaarimallin mukaisesti. Tavoitteena on, että tavoitteet, toimenpiteet, resurssit ja mittarit ovat yhtenäiset kaupungin talousarvion ja -suunnitteluvuosien kanssa sekä Selänteen talousarvion ja -suunnitteluvuosien kanssa niiltä osin kuin suunnitelma on yhteistä.

Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistäminen

Tavoite	Toimenpiteet ja vastuutaho	Resurssit	Arviointimittarit
Lapset ja nuoret saavat riittävästi tukea	Varhaiskasvatuksen erityisen tuen tarpeisiin pystytty vastaamaan	Varhaiskasvatuksen erityisopettaja käytettävissä Tarvearviointia kehitetty esim LPM-keskustelun avulla Koulutusta tarjottu	LPM-keskustelujen määrä väh 75 % perheistä Varhaiskasvatuksen erityisopettajan resurssi käytössä Koulutuspäivien määrä/hlö vähintään nykyinen
	Perheille joustava päivähoitomalli	Palveluohjausjärjestelmä uusittu, tuntikohtainen hinnoittelu	Asiakaskysely
	Koulujen oppilashuollon riittävyys turvattu	Nykyinen henkilöstömitoitus oppilashuollossa	Kouluterveyskyselyn tulokset säilyneet valtakunnan keskitasoa parempina
	Erityisasiantuntijoiden saatavuus	Puheterapeutti, toimintaterapeutti Perheneuvola, sosiaalityöntekijä- ja ohjaaja	Jonotusaikaa pystytty lyhentämään
	Eri toimijoiden koordinointi	Sähköinen oppilashuoltokertomus käytössä LPM -yhdyshenkilö	LAPE-ryhmän toiminta jatkunut
	Erilaisten perheiden tarpeiden huomioiminen	Oppilashuollon resurssit turvattu. Hankesuunnittelu.	Uusi oppilashuoltohanke saatu käyntiin

<p>Peruskoulun jälkeiseen koulutukseen hakeutumisen tukeminen</p>	<p>Peruskoulussa menestymisen tukeminen - opinto-ohjaus - oppilashuolto - yksilöllisyyden huomioiminen - henkisen hyvinvoinnin tukeminen</p> <p>Oppimisvaikeuksien varhainen seulonta</p> <p>Etsivän nuorisotyön toiminta</p>	<p>Oppilashuollon resurssien ja henkilöstön pysyvyyden turvaaminen</p> <p>LPM-keskustelut käytössä ja hyödynnetty</p> <p>Pertineuvola, seurakunta, järjestöt</p> <p>Joustavien opetusryhmien muodostaminen</p> <p>Etsivän nuorisotyön sopimuksen jatkuminen</p>	<p>Kouluterveyskyselyn tulokset</p> <p>Etsivän nuorisotyön piirissä olevien nuorten ohjaus parantunut</p> <p>Uusi oppilashuollon hanke käynnistetty</p>
<p>Elintapojen myönteinen kehittyminen</p>	<p>Kouluikäisten elintapaohjaus / Seilänne, koulutoimi</p> <p>-Liikunta</p> <p>-Ravitsemus; kouluruokailusuositukset toteutuvat</p> <p>Ruokalinjaston muutos; kasvien ja lähiruuan lisääminen</p> <p>Edullinen / maksuttomat liikuntapaikat ja -palvelut</p> <p>Asiantuntijavierailut päihdeasioissa/koulutoimi</p> <p>Ravitsemusterapeutin luennot yläkoululaisille / kouluth</p>	<p>Ruokapalveluissa toteutetaan lähiruuan ja kasvien käyttöä</p> <p>Ravitsemusterapeutin resurssi</p> <p>Liikkuva Koulu hanke</p> <p>Liikuntatoimen ohjatut ryhmät</p> <p>Alle 19-vuotiaiden maksuttomat uinit ja kuntosalin käyttö</p>	<p>Terveystiedon aktiivisuus perusopetuksessa TEA-pistemäärä</p> <p>Asiantuntijavierailut väh. 1 krt / lukukausi</p> <p>Ravitsemusterapeutin luentojen määrä</p> <p>Koululaiset on osallistettu kouluruokailun suunnitteluun (toiveruokapäivien toteutuminen)</p> <p>Ylipaino, %-aste 8 ja 9.luokan oppilaisista pienentynyt</p> <p>Kokee terveydentilansa keskinertaiseksi tai huonoksi, %-aste 8. ja 9. luokan oppilaisista pienentynyt</p>

			Time-out toiminta	Tupakoi päivittäin osuus ko oppilaista (kouluterveyskysely) pienenee Kutsuntojen tilastot
--	--	--	-------------------	--

Nuorten aikuisten ja työikäisten hyvinvoinnin edistäminen

Tavoite	Toimenpiteet ja vastuutaho	Resurssit	Arviointimittarit
Koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevien määrän väheneminen Koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevien nuorten tavoittaminen ja ohjaus minen ja ohjaus	Koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevien nuorten tavoittaminen ja ohjaus / etsivä nuorisotyö Työpajatoiminnan jatkuminen Oppisopimuskoulutuksen mahdollisuuksien hyödyntäminen	Etsivän nuorisotyön sopimuksen jatkuminen Ohjaamo-hanke	Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17-24 v, määrä pienentynyt Etsivän nuorisotyön piirissä olevien nuorten määrä Oppisopimuskoulutusten määrää pyydytty kasvattamaan tarpeita vastaavaksi Nuorisotyöttömät, osuus 18-24-vuotiaasta työvoimasta määrä pienentynyt
Työllisyyden ja työkykyyn kehittämistoimet	Työpaikkojen lisääminen Aktiivinen elinkeinopolitiikka Pyhäjärven kaupunki ja Pyhäjärven kehitys Oy	Tarvittavat investoinnit Kehityksen henkilöstö Kaupunginjohtaja Työllisyyskoordinaattori	Työttömyysprosentti Työllisten määrä

<p>Työllisyyden ja työkyvyn kehittämis-toimet</p>	<p>Työllisyyden tukitoimet Pyhäjärvi lisä (yrittäjät ja järjestöt) Kaupunki Työttömien terveystarkastukset Henkisen hyvinvoinnin tukeminen Selänne</p>	<p>Työllisyyskoordinaattori Työterveydenhoitaja/Selänne Sosiaalityö, Mielenrieykskeskus, srk, järjestöt</p>	<p>Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25-64-vuotiaat, osuus vastaavanikäisestä väestöstä Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25-64 vuotiaat, osuus vastaavan ikäisestä väestöstä Työllistämislisän käyttömäärä/vuosi Työmarkkinatuen kuntaosuus</p>
<p>Elintapojen myönteinen kehittyminen</p>	<p>Savuton Pyhäjärven kaupunki Monipuoliset ja edulliset liikuntapaikat Järjestötoiminnan tukeminen Harrastustoiminnan monipuolistaminen ja tiedotuksen tehostaminen Time Out toiminnan jatkuminen Painonhallintaryhmät 2x / v, irti tupakasta vertaistukiryhmä 1x / v / Ppky Selänne Matalankynnyksen lihaskuntojumppat työikäisille Maksuton erityisuuskortti</p>	<p>Tupakoimien lopettavien korvaushoito, (noin 200 €/hiö) Järjestöavustukset, maksuttomat tilat</p>	<p>Korvaushoitosten määrä vastaa kysyntää Vertaistukiryhmien toteutuminen, painonhallinnan etäohjauksen toteutuminen Terveyden edistämisen aktiivisuus liikuntatoimissa, TEA -pistemäärä parantunut/pysyy hyvänä Liikuntaryhmissä kävijämäärät vähintäänkin ennallaan</p>

Ikäntyvien hyvinvoinnin ja kotona asumisen edistäminen

Tavoite	Toimenpiteet ja vastuutaho	Resurssit	Arviointimittarit
Ikäntyvien toimintakyvyn ja kotona asumisen edistäminen	Kolmannen sektorin, liikunta-toimen ja seurakunnan järjestämät vertaistuki- ja liikuntaryhmät *Järjestöt, liikuntapalvelut, seurakunta Kaupunki	Ikäihmisten liikuntaneuvoja, vapaaehtoistoiminta Uimahallin maksuttomat kuntosalivuorot ikäihmisille Liikuntatoimen henkilökohtaiset/pienryhmien ikäryhmävalmennukset Yhteistyö järjestöjen kanssa Ohjautukea/avustusta järjestöjen liikuntaan Tuetaan talonmiespalvelun toteutumista ikäihmisille palvelusetelillä Mielenviireykeskus, sosiaalitoimi, srk, järjestöt, VIVA-hanke	Liikuntaryhmien/maksuttomien vuorojen kävijämäärät mittarina Ikäihmisten liikuntapahtumien määrä Ikäihmisten kuntokartoitukset (myös ikäryhmävalmennuksissa) Seniorineuvolan tarkastusten määrä Ennaltaehkäisevien kotikäyntien määrä Kotona asuvien yli 75 v täyttäneiden % määrä on vähintään 94 % Yhteistyötapaamisen toteutuminen, osallistuvien järjestöjen määrä Kuntalaiskyselyn tulos joka toinen vuosi
	Henkisen hyvinvoinnin tukeminen	Riittävät vuokra- ja omistusasumisen vaihtoehdot lähellä palveluita. Kaupungin osalta vastuu Ki Oy Rillankivellä vuokra-asumisen osalta. Omistusasumisen kehittäminen kaupungin elinkeinopalveluiden (khal) vastuulla.	Vuonna 2018 uusi vuokrakerrostalo. Vuonna 2020 kaksi (2) uutta hissillistä kerrostaloa, joiden suunnittelu toteutuu v. 2019
	Esteettömän asumisen kehittäminen lähellä palveluita. Kaupunki Rillankivi	Selänne; terveysterveys- ja vanhuspalvelut, hyvinvointipalvelut	Kotikuntoutusasiakkaiden määrä sekä palveluohjauksen toteutuminen ja saatu vuosi

<p>Ikääntyvien toimintakykyyn ja kotona asumisen edistäminen</p>	<p>Kotona asumista tukevien palveluiden kehittyminen ja hyvinvointiteknologian hyödyntäminen.</p> <p>Aktiivinen kodin muutostöiden ohjaus ja suunnittelu.</p> <p>Ppky Selänne Kaupunki Rillankivi</p>	<p>Selänne; terveys- ja vanhuspalvelut ja sosiaalipalvelut, seurakunta, yksityiset palveluntuottajat, järjestöt, seurakunnat, kaupunki ja Rillankivi</p>	<p>Kotona asuu yli 75-vuotiaista 94% ja käytössä oleva hyvinvointiteknologia kotona asumisen tukena.</p>
<p>Omais- ja perhehoitajien terveystarkastusten toteutuminen sekä omais- ja perhehoitajien tukeminen.</p> <p>Omaishoitajien vapaapäivät toteutuvat.</p> <p>Selänne</p>	<p>Selänne: terveys- ja vanhuspalvelut, hyvinvointipalvelut sekä järjestöt</p> <p>Vuorohoitopaikat, toimeksiantosopimukset, perhehoito</p>	<p>Omais- ja perhehoitajien terveystarkastukset toteutuvat 100 %:sti</p> <p>Omaishoitajat käyttävät 100%:sti vapaapäivät</p>	

EVA-menetelmän käyttö päätöksenteossa

Tavoite	Toimenpiteet ja vastuutaho	Resurssit	Arviointimittarit
<p>Vaikutusten ennakoarviointi (EVA) - menetelmät käytössä päätöksenteossa suunnitelmallisesti</p>	<p>Toimielimet tekevät päätöksiä EVA: n käytöstä.</p> <p>Päätösten valmistelijat ja esittelijä. Tarvittaessa osallistetaan asiantuntijoita.</p>	<p>Yhteiset EVA-mallit kaikilla hallintokunnilla ja tytäryhtiöillä.</p> <p>Kaupungin ja tytäryhtiöiden oma henkilöstöresurssi</p>	<p>EVA:n käyttömäärät per vuosi</p>

Koettu hyvinvointi

Tavoite	Toimenpiteet ja vastuutaho	Resurssit	Arviointimittarit
Fyysisen elinympäristön suunnittelu ja toteutus tukee asukkaiden ja yhteisöjen turvallisuutta ja hyvinvointia	Maankäytön, asumisen, kaavoituksen, liikenteen ja ympäristön suunnittelu. Tekniset palvelut	Ostopalvelut/suunnittelu Kaupungin omana työnä/urakointina	Ympäristöinvestoinnit/vuosi Kuntakyselyn tulokset jtv Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoi-tojaksot 65 vuotta täyttäneillä henkilöillä verattuna 10 000 vastaavan ikäiseen hen-kilöön.
Asukkaiden ja vapaa-ajan asukkaiden hyvinvoinnin edistäminen	Luontokohteista huolehtiminen ja markkinointi Tekninen toimi, hallintotoimi Monitoimitalon toteuttaminen Vetovoimaisten tapahtumien järjestäminen Yhteisöohjelma valmistuu 2019	Ostopalvelut/omana työnä Tekninen toimi Tekninen toimi Yhteisöasiamies Kulttuurisihteeri	Tapahtumien määrä/kävijämäärä Suunnittelu 2019, toteutuu 2020-2021 Palautteet sekä kyselyt
Kuntaimago paranee	Eri ikäryhmien osallisuuden lisääminen Kulttuuripalvelujen saavutettavuuden edistäminen Pyhäjärvi malli hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen Hyte- kertoimen tulosindikaattorit paranevat*)	Kulttuurisihteeri Kuntajohto Hyte ryhmä	Tapahtumien määrä/kävijämäärä Palautteet sekä kyselyt Pyhäjärvi malli hyte toimintaan hyväksytään 2019, käytössä vuodesta 2020 alkaen TEA-pistemäärä kuntajohdossa

	<p>Toteutetaan viestintäsuunnitelman mukaisesti. Facebook otetaan käyttöön 1/2019 Hallintotoimi</p>		<p>Näkyvyys mediassa ja sosiaalisessa mediassa; mainintojen/artikkelien lukumäärä FB tykkääjien lukumäärä</p>
--	---	--	---

Asukkaiden kokemustiedon hyödyntäminen hyvinvointityössä

Tavoite	Toimenpiteet ja vastuutaho	Resurssit	Arviointimittarit
<p>Kaupungin asukkaiden osallistaminen</p>	<p>Kuntalaiskysely toteutetaan joka toinen vuosi ja kokemustietoa kerätään hyvinvointitapahtumassa ja neuvostoissa sekä nuorisovaltuustossa x1 / vuosi yli 17-vuotiaille.</p> <p>Kaupunki hallintopalvelut</p> <p>Sosiaali- ja terveystoimessa käyttöön v. 2019 alussa Roidu- asiakastyytyväisyyden mittausjärjestelmä. Uudella mittausjärjestelmällä voidaan selvittää aiempaa paremmin sosiaali- ja terveystoimen eri palveluiden ja yksiköiden asiakastyytyväisyyttä. Ppky Selänne</p>	<p>Hallintokuntien johtajat Hyvinvointi-sote projektipäällikkö Yhteisöasiamies</p> <p>Selänne</p>	<p>Toteutunut kuntalaiskysely jtv alkaen 2019 Suunnitelmallisen kokemustiedon keräyksen toteutumiskerrat/vuosi</p> <p>Palaute näkyy Ppky Selänteen sivuilla</p>

*) Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen=hyte kertoimen tulosindikaattorit (8).

Vuosi ja alue	2013		2013		2013		2017	
	Koko maa	P-Pohjanmaa	Pyhäjärvi	Koko maa	2017	P-Pohjanmaa	Pyhäjärvi	
Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, % 8. ja 9. luokan oppilaista	15,9	16,3	22	18,8	18	17,3		
Tupakoi päivittäin, % 8. ja 9. luokan oppilaista	13,2	15,3	16,4	6,9	7,4	9,2		
Ylipaino, % 8. ja 9. luokan oppilaista	16,4	14,5	13,5	18,9	16,7	33,8		

Lähde: Kouluterveyskysely THL, vuoden 2015 kuntatietoja ei ole käytettävissä. Kysely tehdään joka toinen vuosi.

Vuosi ja alue	2016		2016		2017		2017	
	Koko maa	P-Pohjanmaa	Pyhäjärvi	Koko maa	2017	P-Pohjanmaa	Pyhäjärvi	
Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17 - 24-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä	8,3	6,7	9,7					
Nuorisotyöttömät, % 18 - 24-vuotiaasta työvoimasta	17,3	22,8	17	14,4	19,6	15,4		
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25 - 64-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä	2,4	1,5	1					
Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25 - 64-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä	7,2	9,1	16,9	6,9	8,8	15,9		
Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitotaksot 65 vuotta täyttäneillä / 10 000	347,9	378,1	670,2	334,5	270,4	328,8		

Lähde: THL, Soskanet

7 Kertomuksen vastuutaho ja laatijat

Kaupunginhallituksen nimeämä hyvinvointiryhmä. Hyvinvointiryhmä on työssään hyödyntänyt eri alojen asiantuntijoita.

Jukka Lehtosaari, sivistysjohtaja, puheenjohtaja

Juha Aho, vastaava vapaa-ajanohjaaja

Marika Huitula, ruokapalvelujen esimies

Eija Kinnunen, Selänteen vs. kodinhoidon ohjaaja

Henrik Kiviniemi, vt. kaupunginjohtaja

Tapio Laakso, luokanopettaja

Sami Laukkanen, tekninen johtaja

Marja-Leena Lehtomäki, johtava terveydenhoitaja

Hilkka Maliniemi, päiväkotitoiminnan johtaja

Pentti Miettinen, koulukuraattori

Marko Pehkonen, vapaa-ajan ohjaaja

Satu Väyrynen, siivous- ja ruokapalvelupäällikkö

Eeva Vaskilampi, yhteisöasiamies, työryhmän sihteeri

Arja Rantapelkonen, hyvinvointi-sote projektipäällikkö (8/18 alk.)

